

Johann Gottlieb Möller   Godofredus Neandrus

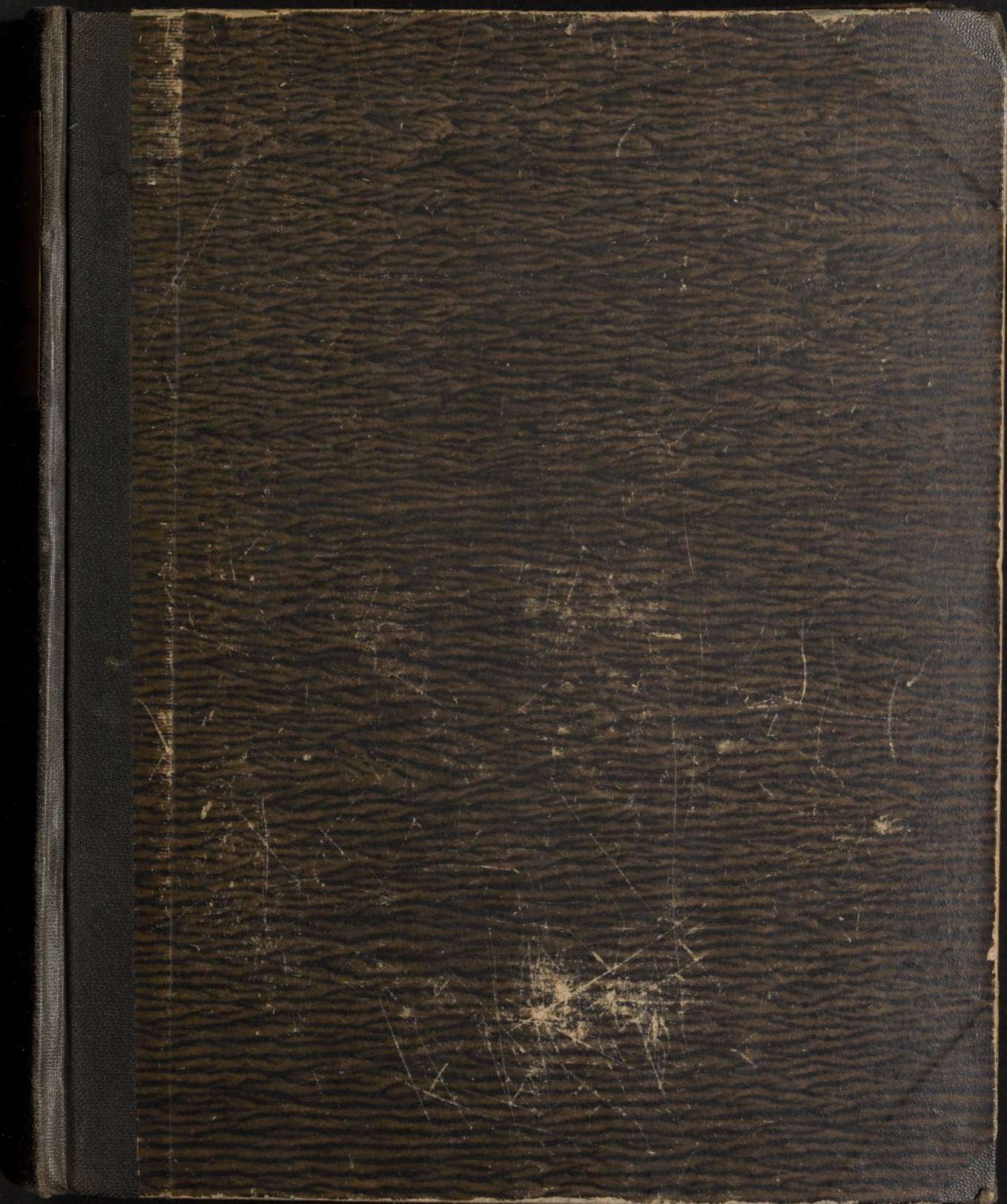
De Seculi I. Scriptoribus Philologis, Et Seculi II. Scriptoribus Ecclesiasticis, Philosophis, ac Ictis, Ex Chronologico Illustris Viri, Hermanni Conringii, de Universae Eruditionis a N. C. Propagatione, Eiusdemq[ue] Scriptoribus, Commentario, Nunc Primum e Msc. A Se Editio, in Disputatione Philologico-Philosophica, d. XXXI. Octobr. A. C. M DC XCVII. In Maximo Athenaei Gedanensis Auditorio, Jesu Gratia Moderante, Solenniter instituenda placide disquiret,

Gedani: Stollius, 1697

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn796463166>

Druck   Freier Zugang

Universitäts
Bibliothek
Rostock

http://purl.uni-rostock.de/rostdok/ppn796463166/phys_0001

DFG

B6-1053^{1-31.}

Ex
Bibliotheca
Academice
Rostochiensis

2.

3.

4.

5.

6.

7.

16.

17.

18.

30

29

22

2

24.

23

5

DE
SECULI I.
SCRIPTORIBUS PHILOLOGIS,

Et
SECULI II.
SCRIPTORIBUS ECCLESIASTICIS,
PHILOSOPHIS, ac ICTIS,
Ex CHRONOLOGICO

ILLUSTRIS VIRI,
HERMANNI CONRINGII,

*de UNIVERSÆ ERUDITIONIS à N. C. PROPAGATIONE,
EJUSDEMQUE SCRIPTORIBUS, COMMENTARIO,
NUNC PRIMUM à MSC. A SE EDITO,*

in
DISPUTATIONE PHILOLOGICO-PHILOSOPHICA,
d. XXXI. Octobr. A. C. M DC XCVII.
IN MAXIMO ATHENÆI GEDANENSIS AUDITORIO,

JESU GRATIA MODERANTE,
Solenniter instituendâ, placidè disquiret,

PRÆSES

JOH. *Bottlieb* MOLLERUS,
Phil. & Theol. D. Facultatis Philosophicæ in Universitate
Rostochiensis h. t. Decanus, ibidemque Gr. L. & in Athenæo Ge-
danensi Philos. P. P. ac Bibliothecarius.

Respondente

GODOFREDO NEANDRO, Gedanensi,

G E D A N I,

Typis JOHANNIS-ZACHARIÆ STOLLII.

6.
7.
16.
17.
18.
30
29
22
24
28

VIRIS
GENEROSIS, PER·MAGNIFICIS, MAXIMEQUE STRENUIS,
DN. CHRISTIANO SCHROEDERO,
INCLYTÆ CIVITATIS GEDANENSIS PRÆ-CONSULI
SENIORI, & PROTO-SCHOLARCHÆ GRAVISSIMO,
DN. DANIELI Schlieff/
DN. CONSTANTINO FREDERO,
DN. ANDREÆ Borgmann/
LAUDATÆ CIVITATIS CONSULIBUS
& SCHOLARCHIS DIGNISSIMIS.
PATRIBUS PATRIÆ,
DE RE & PUBLICA, & LITERARIA, SUMME
AC IMMORTALITER MERITIS, & QUOTIDIE
MERENTIBUS,
BONARUM ARTIUM PATRONIS OPTIMIS,
DOMINIS MÆCENATIBUS AC EVERGETIS
SUIS MAXIMIS,

Specimen hocce Philologico-Philosophicum,
in qualemunque mentis gratæ tesseram & ulte-
riorem sui, suorumque studiorum commenda-
tionem, cum perennantis voto felicitatis sub-
missè consecrat

INCLUTORUM NOMINUM

Cliens devotissimus

GODOFREDUS NEANDER,
Gedanensis.

PHILOGOGIS.

I. **P**ostremò, hâc tempestate floruerunt multi nobiles HISTORICI, POETÆ, ac RHETORES, quorum alii græco, alii latino usi sunt sermone.

II. Et quidem HISTORICI hodieq; supersunt ex ævo hoc, illi: DIONYSIVS HALICARNASSÆVS, Græcus; & T. LIVIVS, Latinus, Romanæ Historiæ scriptor, AVGVSTO CÆSARE; VALERIVS MAXIMVS, VELLEIVS PATERCVLVS, uterque Latinus scriptor, TIBERII ætate; quo etiam tempore vixit doctissimus Geographiæ scriptor Græcus, STRABO; Paulò post, ætate CLAVDII, POMPONIVS MELA, atque ex sententia Doctorum, Q. CURTIVS; VESPASIANO autem Cæsare, JULIVS SOLINVS, & JOSEPHVS Judæus, quem supra memoravimus; sub finem denique hujus, & Exordium sequentis seculi, CAJVS CORNELIVS TACITVS, qui tamen sua scripsit demum imperante TRAJANO.

III. POETÆ nobilissimi sunt, AVGVSTI ætate: HORATIVS, VIRGILIVS, CATVLLVS, TIBVLLVS, PROPERTIVS, GRATIVS, OVIDIVS, GERMANICVS; NERONIS ævo: LVCANVS, SENECA TRAGICVS, & PERSIVS SATYRICVS, VESPASIANO denique & FILIIJ ejus CÆSARIBVS: SILIVS ITALICVS, CAJVS VALERIVS
FLAC.

FLACCUS, MARTIALIS, & JUVENALIS,
flos ille latinorum Poëtarum.

IV. ORATORUM neminem habemus, quòd statim à Ciceronis aëvo eloquentia corrumpi cœperit, quod patet ex Quintiliani *Dialogo de Oratoribus*, qui Tacito perperam solet attribui; RHETOR tamen maximus, QUINTILIANUS, floruit atate DOMITIANI; & NERONIS aëvo, JUNIUS COLUMELLA, doctissimus rei Rusticæ scriptor. Vixit eodem seculo, NERONIS tempestate, TITUS PETRONIUS ARBITER, pessimus quidem vivendi artifex, qui tamen ob latinam scribendi rationem hic commemorari debuit. Penè exciderant ASCONIUS PEDIANUS, qui Commentarios scripsit in Orationes Ciceronis, atate NERONIS; & VESPASIANI; ac CORNUTUS PHILOSOPHUS, qui *Grammatica* scripsit, item *Commentaria in Virgilium.*

SECVLI II.

CAPUT I.

De

SCRIPTORIBUS ECCLESIASTICIS.

I.

ALtero seculo jam per totum terrarum orbem clarum erat imprimis DOCTRINÆ CHRISTIANÆ nomen, itaque infestos sibi illa reperiebat.

bat ubivis, tum veteris idololatriæ Patronos, tum Philosophos, tum Judæos, tum Hæreticos.

II. Contra hos verò, cùm multi alii pugnavêre, quorum scripta periêrunt, tùm hi superstites: *S. JUSTINUS MARTYR*, temporibus ANTONINI PII, & ejus SUCCESSORUM; *S. ATHENAGORAS* (qui tamen nonnihil videtur MONTANI opinionibus favisse;) ætate M. AURELII ANTONINI; quo tempore etiam vixit *S. THEOPHILUS*, EPISCOPUS ANTIOCHENUS, & *TACIANUS*, Auctor florentissimæ, *contra gentiles* orationis, Justini Martyris Auditor, qui tandem, ad hæreticos defecit; *S. IRENÆUS* item, qui ætate SEVERI pro Christi fide Martyrio functus est, cujus hodiè miramur libros, contra Valentini aliorumq; Hæresin scriptos; & eodem deniq; tempore *TERTULLIANUS AFER*, Vir austerus & vehemens, sed doctissimus, adeoque *πλύραφθ*, qui tamen & ipse corrupit laudem, quam merebatur, defectione ad Montani hæresin.

III. Eodem Seculo eversâ paulò antè à VESPASIANO *JUDÆORUM REPUBLICA*, iisque denuò ab HADRIANO Imperatore, aut passim dispersis, aut ad interneccionem deletis, etiam RABBINICA STUDIA, per Imperii Romani terras, una cum Scholis, penè exoleverunt.

IV. Nè tamen hoc infortunio periret avitarum memoria traditionum, (quas Judæi Legi Mosis scriptæ æqua-

æquabant, imò in Mosen Auctorem referebant; quarumque Notitiâ ex Patrum, ut ferunt, ore acceptâ, constat illa **JUDÆORUM SAPIENTIA**; cœptum est **TALMUD BABYLONICUM** conscribi, Auctore **R. JEHUDA**, quem apud **ANTONINUM PIUM** gratiâ maximâ floruisse scribunt, seu verius, fabulantur, quemque *Hakkadosch* vel *Sanctum*, *Principem*, & *Rabbi*, appellant. Jacta autem sunt initia Talmudis Babylonici **A. C. cxc.** perfectusque tum fuit **Textus Talmudicus**, qui **Judæis** vocatur, **MISCHNA**, seu *δευτέριος*, sex **Tractatibus** digestus.

V. Eâdem tempestate **AQVILAM** Profelytum, Græcum *Bibliorum Veteris Testamenti* Paraphrasten, certum est floruisse; quem eundem esse, cum eo, qui *Quinque Libros Moysi*, Paraphrasi Chaldaicâ vertit, **ONKELOS** dictus **Judæis**, probabilibus argumentis vero simile satis reddi posset, si res exigeret. **SEVERO** Imperatore, denuò *Vetus Testamentum* ex Hebræo græcè vertit **SYMMACHUS**, è Samaritano **Judæus**; **COMMODI** ætate, eandem navavit operam **THEODOTION**, ex **Marcionitâ** **Judæus**; ita triplex hoc seculo **Versio Veteris Testamenti** prodiit.

CAPUT II.

De

PHILOSOPHIS.

I. Hoc seculo etiamnum floruerunt, minus tamen, quam ante, omnes **GRÆCÆ PHILOSOPHIÆ SECTÆ**, quamvis **Scriptores** existent perpauci. **II.** **IN PERI-**

II. IN PERIPATETICIS est *ALEXANDER APHRODISÆUS*, (quem sequens ætas præ aliis *EXEGETAM ARISTOTELIS* nuncupat;) Vir, in peripatetica disciplina, post *Theophrastum*, maximus, sub finem Seculi, *SEPTIMIO SEVERO IMPERATORE*. Usus hic erat Præceptoribus, *ARISTOCLE MESSENIO* & *SOSIGENE*, Viris clarissimis, sed quorum Scripta invidè interciderunt. Initio seculi claruit *ASPASIUS*, laudatissimus Peripateticus, sed nec ejus quicquam hodiè exstat.

III. EX STOICIS habemus *ARRIANUM*, qui dicta factaque *Epicæti* memoriæ mandavit, ultimus Scriptorum stoicorum omnium, qui quidem hodiè superant.

IV. PRO *ACADEMIÆ*, jam ferè demortuæ, honore, pugnare conatus est *PHAVORINUS*, Gallus, Præceptor *Auli Gellii*, ætate *HADRIANI*, sed nec ejus quicquam reliquum est.

V. EX *PLATONICIS* ad hoc seculum pertinere videtur *ALCINOUS*, cujus exstat brevis & elegans *Introductio in Doctrinam Platonis*; quo tempore floruit etiam *PLUTARCHUS* *Chæronensis*, qui tamen ad *Politica* potissimum & *Historica* studia animum appulit, indeque gloriam immortalem reportavit; & *DION*, (quem ob aureum *Eloquentiæ* flumen *Chrysostrum* vocamus,) superstitionibus declamationibus Philosophicis clarus, non minùs, atque eodem nomine insignis fuit sub finem seculi, *COMMODO Cæsare*,

sare *MAXIMUS TYRIUS*, Philosophus itidem Platonicus.

VI. Ubi notandum PLATONICORUM atque PYTHAGORICORUM cognomento, hâc ferè tempestate NOVUM GENUS PHILOSOPHANDI cœpisse. Hactenùs enim omnes Sectæ Philosophorum Græcorum, sacra & mysteria religionum, quorum usus in vulgus erat, contempserant, & oppugnaverant, Persarum quoque & Ægyptiorum præstigias magicas irriserant, nunc verò cœperunt nonnulli illa admirari & colere; quod equidem non video, quâ aliâ occasione fit factum, quàm, quòd Christiana Doctrina, nomine optimi divini cultus, & miraculorum frequentia, omniù ferè hominum animos, vel occuparet, vel perstringeret.

VII. Memoratur inter illos Magos & Præstigiatores *FULIANUS* Chaldaus, de *Chaldaicâ Theologia* editis Libris, inter primos olim clarus, MARCI Cæsaris ætate, cujus tamen scripta, divinâ sic curante providentiâ, interierunt.

IIIX. Pertinet etiam ad hunc ordinem *LUCIUS APULEJUS*, Madaurensis, sed cujus hodiè nil superest, præter ludicram transformati asini fabulam, & nonnulla alia Philosophica, exigui tamen ponderis & momenti.

IX. Paulo ante, DOMITIANO CÆSARE, vixerat *APOLLONIUS TYANEUS*, celebris ille Magus, cujus præstigias ausi sunt gentiles cum miraculis Servatoris nostri

com-

SECVLI SECVNDI Caput II. De Philosophis, & C. III.

comparare! *Vitam* verò ejus, sedulo descripsit, à Severi Imperatoris. Uxore invitatus, PHILOSTRATUS, etiamnum superstitem.

X. Floruit etiam NICOMACHUS Gerasenus, qui ex numerorum, nescio quibus arcanis, novam Theologiam condere est conatus, quiq; ex parte etiam hodiè superat.

XI. Certè hoc demum tempore, videre est præstigijs, non improbatas à nonnullis Philosophici cognomenti viris, tum multa scripta, sub Zoroastris & Mercurii Trismegisti, & Pythagoræ, & Pythagoricorum aliorum nominibus ementitis edita, tantùm, quò nova hæc Philosophandi ratio novitatis crimen à se amoliretur.

XII. Postremò vixit ANTONINO Imperatore CLAUDIUS PTOLOMÆUS, Astronomus, Astrologus & Geographus eximius, siquidem liceat illum Philosophis annumerare.

CAPUT III.

De

ICTIS.

I. Duraverunt & nunc illæ à PROCULO, & CASSIO, CAPITONE ac LABEONE Auctoribus, cœptæ Dissensiones.

II. Initio quidem sæculi, uti sub finem præcedentis, TRAJANO Imperatore, floruerunt PRISCUS JAVOLENUS, sectator Cœlii Sabini, & JUBENTIUS CELSUS, Pater, auditor Pegasi, adeoq; *Proculcanus*, secta. III.

III. ADRIANO Cæsare, in pretio fuerunt *CELSUS Filius*, & *PRISCUS NERATIUS*, uterque auditor Celsi Patris, sectaque itidem *Proculeanus*. Prisci etiam Javoleni Auditores, *ABURNUS VALENS*, *TUSCIANUS* & *SALVIUS JULIANUS*, omnes Sectæ Cassianæ; ex quibus *SALVIUS JULIANUS* imprimis clarus est, auctoritate HADRIANI Cæsaris, EDICTO PERPETUO, ex variis illis & desultoriis annalibus, Prætorumque edictis, hactenus usitatis, condito, quod postea summæ semper fuit dignationis, tertioque seculo commentatores invenit longè laboriosissimos, *ULPIANUM*, *PAULUM* & *CAJUM*, cuique tantum est auctoritatis attributum, ut *Digestorum L. XLIX. Tit. V. de appellationibus recipiendis, vel non*; scribatur: *si ex Perpetuo Edicto aliquid decernatur, id, quo minus fiat, non permittitur appellare.*

IV. Atque in his Jctis definit *POMPONII LOCUS*, qui habetur ff. *L. I. Tit. II. de Origine Juris*. Quinã itaq; post *HADRIANUM*, ad *SEVERUM* usque, juris scientiã claruerint, ferè nos latet; Nam quod quidam inter eos numerent *TERTULLIANUM*, Ecclesiasticum illum Scriptorem, eique attribuant *Edictum Tertullianæum*, quod appellatur, id verò incertã, si non ineptã sit conjecturã, quam ipsa latinè loquendi ratio refellit, adeoque in medio à nobis meritò relinquendum.

V. Constat tamen *SEVERO* Imperatore, eminuisse *EMILIUM PAPINIANUM*, Jctum in paucis clarum; verùm ille memoriæ gratiã rectius refertur ad *Seculum tertium*; eoq; verè dici potest: *Sectus illis, Capitone & Labeone Auctoribus, initio primi Seculi enatas, Seculo secundo paulatim interiisse.*

ADDITAMENTA

Declarando Auctoris Textui inservitura,

I. **C**ùm *Doctrina Christiana infestos sibi reperiret veteris Idolatriæ Patronos, Philosophos (i.e. Paganos, tam rudiores, quàm eruditos,) Judæos & Hereticos* (ut loquitur Auctor Cap. I. n. 1.) non defuerunt Scriptores inter Ecclesiasticos, qui ejusdem Veritatem Sanctitatemque afferrent & defenderent, scriptis APOLOGETICIS, unde & APOLOGETARUM sub cognomine laudari solent. Distribui, quotquot eorum celebrantur, commodè poterunt, respectu Adversariorum, quibus se opposuere, tres in Classes, quarum I. adversus Paganos, II. adversus Judæos, III. adversus Hæreticos, qui scripserunt, Doctores comprehendit. Ad Primam; ex Græcis: Justinus Martyr, Melito, Tatianus, Athenagoras, Theophilus Antiochenus, Clemens Alexandrinus, Origenes, Gregorius Neocæsariensis, Eusebius Pamphili, Athanasius, Hermias, Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nyssenus, Johannes Chrysostomus, Cyrillus Alexandrinus, Theodoretus Cyri Episcopus; ex Latinis: Tertullianus, Minutius Felix, Cyprianus, Arnobius, Lactantius, Commodianus, Julius Firmicus Maternus, Ambrosius, Augustinus & Prudentius pertinent. Ad Secundam, ex Græcis denuò: Justinus Martyr, Gregorius Nyssenus, Johannes Chrysostomus, Basilus Seleuciensis; ex Latinis: Tertullianus vicissim, Hieronymus, Augustinus, Prudentius referri merentur. Tertiæ denique, ex Græcis: Irenæus, Athanasius, Didymus Alexandrinus, Titus Bostrensis, Basilus M. Gregorius Nyssenus, Johannes Chrysostomus, Epiphanius, Cyrillus Alexandrinus, Theodoretus; ex Latinis: Tertullianus, Hilarius, Gregorius Boëticus, Phœbadius, Idacius Clarus, Pa-

Additamenta declarando Auctoris Textui inservitura.

Pacianus, Optatus Milevitanus, Prudentius, Hieronymus, Augustinus, Orosius, Marius Mercator, & Vincentius Lirinensis, veniunt inferendi.

II. Ex vulgari sententiâ, Auctori etiam Cap. I. n. 2. recensitâ, Irenæus non minus morte quàm vita claruit; *postquam enim gregem sibi à Christo creditum 24. annis rexisset, cum relictum noluit Imperatoris Severi Persecutionis tempore, quæ in Galliâ vel alibi nusquam acrius sevit, Lugduni mactatus est, cum omnibus Christianis, qui in ea urbe occurrerunt, tanto numero, ut eorum sanguis vicis omnibus flueret, ceu refert, & simul approbat Cl. du Pin, Bibliotheca nova Ecclesiasticorum Auctorum T. I. p. 109. Sed qui Fidem monumentorum scrutantur accuratiùs, si non approbent, ponderanda tamen censent, quæ habet Cl. Cave in Scriptorum Ecclesiasticorum Historia Literariâ p. 30. verba: Quod Irenæus Martyr fuisse vulgò dicatur, id sequiorum potius seculorum commentum censendum erit. Certè ignorâsse videntur vetustiores, Tertullianus, Eusebius, Augustinus, Theodoretus: primus penè, qui hunc ei Titulum affingit, est Auctor. Quest. & Respons. sub Justinii nomine, non nisi quinti fortasse seculi Scriptor. Semel quidem Hieronymus Irenæum Martyrem vocat Comment. in Esai. C. LXIV. p. 240. sed fas erit dubitare, annon eo in loco vox Martyris in Textum irrepperit? Cùm nusquam alibi Hieronymus ipsum Martyrem dicit, ne quidem in Libro de Scriptoribus Ecclesiasticis, ubi de Irenæo ex professo agit.*

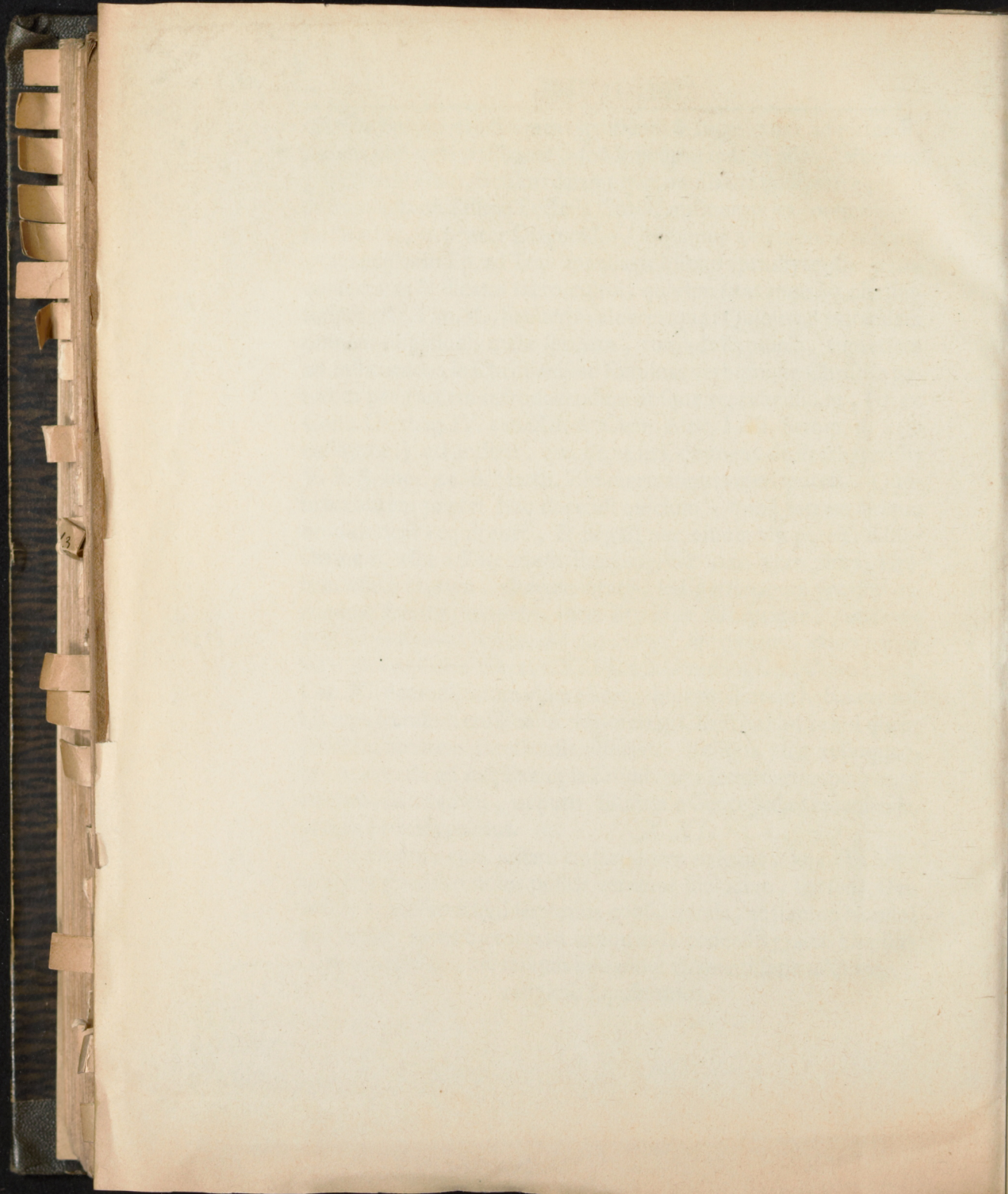
III. Appollonium Tianeum, à Paganis cum Christo, ratione miraculorum, non modò comparatum, sed eidem & prælatum fuisse, certum est; utrum autem Magus ille fuerit, an Philosophus, rerum naturalium peritissimus, æquè certum non est; prius vulgò statuitur, posterius exercitii gratiâ defendemus, peculiari aliquando opera D. V. materiam hanc discussuri.

CORROLARIA PNEUMATICA.

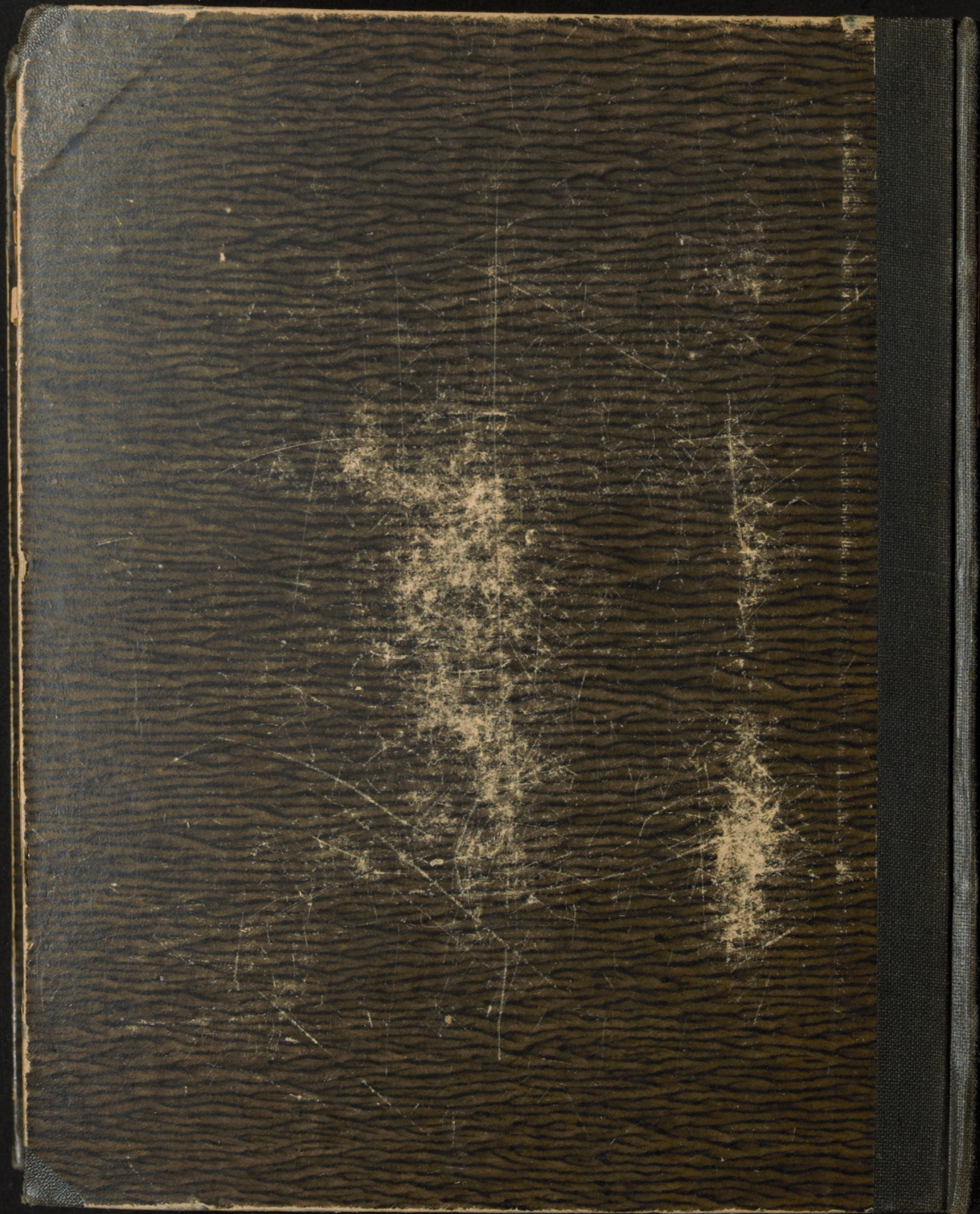
- I. Rectè in Pneumaticis præmittitur generalis de Spiritu Tractatio, subjunctâ de Deo, Angelis & Animabus humanis tractatione speciali.
- II. Spiritus generaliter rectè definitur per *Substantiam immaterialem.*
- III. Quæ pro exponenda hâc definitione communiter in Libellis nostris Pneumaticis afferuntur, vera sunt; sed eo, quò tractantur modo, ex solo naturali Lumine non patent.

S. D. G.

entia in mulieribus, sive de erudita scientia in-
 t, sive quod verisimilius est, de naturali inge-
 a tamen nulla audacior esset dicta a quoquam
 vincere erroris ac temerarii asserti possint vide-

XVI.

, dum ad ipsum, quanquam tenuem & rarum
 orum recensum altera Dissertatione progredi lice-
 superest, cum nequidem ad sacra studia legis-
 mulieres admittere velint suas Judæorum Docto-
 ar magnum aut qualemcunque saltim profanæ
 atum ab iisdem nobis promittamus; præsertim,
 alieno sit animo tota gens Ebræorum a doctri-
 eratura Græca Latinaque non modo humaniori
 losophia addiscenda, satis superque constat, &
 die certe, discedas, uti vix millesimus quisque
 os cætera Judæos vel prima elementa aut sa-
 rudimenta teneat, nemini cum ipsis con-
 esse potest; magno quidem suo suæque con-
 is impedimento & singulari, ut arbitror, di-
 cicio, quo fieri solet, ut quæ a nostris adversus
 nque scribuntur, (non satis laudabili consilio)
 clausorum Librorum, ut prædictum est ab Es-
 int, quos nec evolvunt ac legunt nec legere
 inus intelligunt aut in animum admittunt; At
 nationis dedecore, quippe quorum sapientiam
 n orbi ad invenienda disciplinarum variarum se-
 a eadem præluxisse non postremæ sortis Viro-
 l sententia scriptis haud proletariis comprobata;
 et Judæis, quorum aliquis omnem sapientiam
 ganorum לקט ופיאה שהניחו להם חכמי

